คำศัพท์รัฐสภาภาษาอังกฤษ

สำนักภาษาต่างประเทศ

สวัสดีค่ะท่านผู้อ่านทุกท่าน

พบกับคอลัมน์คำศัพท์รัฐสภาภาษาอังกฤษอีกเป็นประจำเช่นเคย โดยทีมงานผู้เขียนที่เป็นเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ กลุ่มงานภาษาอังกฤษของสำนักภาษาต่างประเทศ จะได้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันนำเสนอคำศัพท์รัฐสภาภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจจะเป็นคำศัพท์ที่เคยใช้กันมากในอดีตหรือตลอดจนคำบางคำที่กำลังเป็นที่น่าสนใจทั้งในอดีตมาจนปัจจุบัน โดยคำศัพท์ ที่ผู้เขียนได้เลือกสรรมานำเสนอนี้จะประกอบไปด้วยที่มาของคำศัพท์ ตัวอย่างรูปประโยคภาษาอังกฤษ พร้อมคำแปลเพื่อช่วยให้ท่านผู้อ่านสามารถเข้าใจและมองเห็นภาพการนำคำศัพท์ ดังกล่าวนี้ไปประกอบกับคำศัพท์อื่นได้ง่ายขึ้น

ที่ผ่านมาการเมืองบ้านเราอาจมีปัญหาและเกิดความระส่ำระสายอยู่บ้างจากการก่อความไม่สงบของบุคคลบางกลุ่ม และเพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงเสนอคำว่า boycott แปลเป็นไทยว่า “การคว่ำบาตร” ซึ่งเป็นคำที่หลายๆ คนทราบกันดีและได้ยินได้ฟังบ่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน ซึ่งมีบางประเทศกำลังถูกคว่ำบาตรและบางประเทศกำลังถูกยกเลิกการคว่ำบาตร สำหรับคำศัพท์อีก 2 คำคือ Martial law “กฎอัยการศึก” และ State of emergency **“**พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน**”** ซึ่งก็เข้ากับสถานการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ที่เกิดขึ้นรายวัน และมีการประกาศใช้ภายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาสาระที่ได้เสนอมานี้

Boycott การคว่ำบาตร

คำว่า **“คว่ำบาตร”** เป็นทั้งคำนาม (Noun) และคำกริยา (Verb) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Boycott (บอยคอต) มีที่มาจากการที่พระสงฆ์ลงโทษบุคคลผู้ที่ปรารถนาร้ายต่อพระรัตนตรัยอย่างร้ายแรง ซึ่งมีความผิดอยู่ ๘ ประการคือ

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภแก่สงฆ์
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แก่สงฆ์
๓. ขวนขวายเพื่อให้พระอยู่ไม่ได้

๔. ด่าว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย

๕. ยุยงให้สงฆ์แตกกัน

๖. ตำหนิติเตียนพระพุทธเจ้า

๗. ตำหนิติเตียนพระธรรม

๘. ตำหนิติเตียนพระสงฆ์

ฆราวาสผู้ใดมีพฤติกรรมดังกล่าวมา พระสงฆ์จะประชุมกันแล้วประกาศไม่ให้ภิกษุทั้งหลายคบค้าสมาคมด้วย คือ ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ ไม่รับเครื่องใช้ อาหารหวานคาวที่บุคคลผู้นั้นนำมาถวาย แต่หากต่อมาคนผู้นั้นสำนึกรู้สึกตน กลับมาประพฤติดี คณะสงฆ์ก็จะประกาศเลิก "คว่ำบาตร" ยอมให้ภิกษุทั้งหลายคบค้าสมาคมรับบิณฑบาต รับนิมนต์ รับเครื่องไทยธรรม ได้เรียกว่า "หงายบาตร" เป็นสำนวนคู่กัน

จากนั้นคำว่า "คว่ำบาตร" ก็ถูกนำมาใช้เพื่อการตอบโต้เมื่อเกิดความไม่เห็นด้วยในหมู่ฆราวาส เช่น คว่ำบาตรทางการเมือง คว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ คว่ำบาตรทางการค้า เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงสมัยหนึ่งมีนักวิชาการทางภาษาพยายามเปลี่ยนแปลง โดยให้ใช้คำว่า "ไม่ร่วมสังฆกรรม" ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้รับความนิยม สุดท้ายแล้วก็กลับไปใช้คำว่า "คว่ำบาตร" เช่นเดิม

พระสงฆ์คว่ำบาตร ในยุคปัจจุบันเกือบไม่มีให้เห็นในสังคมไทย แม้ว่าจะมีความขัดแย้งในแนวความคิดระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสอยู่เป็นประจำ แต่ฆราวาสกลับนำไปใช้มากที่สุดทั้งๆ ที่ไม่มีบาตรให้คว่ำ

เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่ผ่านมานี้ บรรดานายพลในคณะรัฐบาลพม่านำอาหารไปถวายพระสงฆ์ มีพระสงฆ์จำนวนหนึ่งประมาณ ๒๐ รูป แสดงอาการ "คว่ำบาตร" กล่าวคือ ไม่ยอมฉันอาหารที่นายพลถวาย

การคว่ำบาตรของพระพม่าในครั้งนั้น แท้ที่จริงแล้วการจะฉันอาหารหรือไม่ เป็นสิทธิของพระสงฆ์ ซึ่งไม่ว่ารัฐนั้นจะเป็นรัฐบาลทหารหรือไม่ ไม่ควรล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อาการ "คว่ำบาตร" ที่พระสงฆ์พม่าแสดงเป็นความหมายที่ต้องการจะสื่อให้รัฐบาลทหารทราบว่าสิ่งที่รัฐบาลทำ พระสงฆ์อย่างน้อยที่สุด ๒๐ รูปนี้ ไม่เห็นด้วย แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐ เพราะทำให้เสียการปกครอง
(นสพ. คม ชัด ลึก ฉบับวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙)

การคว่ำบาตร ส่วนใหญ่จะใช้ในทางการค้า มักจะใช้ระดับการค้ากันระหว่างประเทศ โดยกลไกการคว่ำบาตรอาจจะมีทั้งการไม่ยอมขายสินค้าหรือบริการให้ประเทศคู่ค้า หรือไม่ซื้อสินค้าหรือบริการจากประเทศคู่ค้า หรืออาจจะทั้งสองกรณีก็ได้

การคว่ำบาตรถือได้ว่าเป็นอาวุธทางเศรษฐกิจที่ร้ายกาจอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ต่อรองให้คู่กรณีจำยอมในข้อตกลงด้านอื่นๆ เช่น ด้านการทูต การเมือง วัฒนธรรม การทหาร หรือแม้แต่ด้านการค้า เนื่องเพราะทุกประเทศในโลกต้องค้าขายกัน เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่ตนเองไม่สามารถผลิตเองได้ หรือผลิตได้ไม่พอกับความต้องการในประเทศ

(ข้อมูลจาก http://th.wikipedia.org)

นักบัญญัติศัพท์สมัยก่อน จึงนำเอาคำว่า “คว่ำบาตร” มาใช้กับศัพท์ที่มาจากภาษาต่างประเทศที่ว่า Boycott (บอยคอต หรือบอยคอตต์)

(สกุลไทย ฉบับที่ ๒๕๔๖ ปีที่ ๔๘ ประจำการที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๔)

คำว่า บอยคอต (Boycott) ความจริงเป็นนามสกุลของชายคนหนึ่งซึ่งเป็นคนแรกที่ถูกคว่ำบาตร ไม่คบหาสมาคมด้วย ชายผู้นี้คือกัปตันชาร์ลส์ คันนิ่งแฮม บอยคอต

เหตุที่เขาเป็นคนแรกในโลกที่ถูกบอยคอต ก็เพราะเขาเป็นเจ้าของที่ดินให้เช่ารายใหญ่ในไอร์แลนด์ แต่ว่ากันว่า นายคนนี้โหดสุดๆ ไล่ผู้เช่าที่ดินทำกินออกจากที่อย่างไร้เมตตา ชาวบ้านรวมทั้งลูกจ้างจึงรวมตัวกันประท้วงไม่ยอมทำงานให้ ไม่ให้ความร่วมมือใดๆ ทั้งสิ้นและไม่คบหาสมาคมกับครอบครัวนี้ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๒๓ (ค.ศ. ๑๘๘๐) แล้ว แต่ชื่อของเขาก็ยังถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องยาวนานจนกลายเป็นศัพท์เฉพาะไปแล้ว

การบอยคอตถูกนำมาใช้เป็นอาวุธทั้งในทางการเมืองและในความขัดแย้งทางสีผิว ตัวอย่างการบอยคอตในอดีตที่สำคัญๆ เช่น การที่คนอเมริกันยุคตั้งถิ่นฐานบอยคอตไม่ซื้อสินค้าจากอังกฤษในปี พ.ศ. ๒๓๐๘ (ค.ศ. ๑๗๖๕) คนจีนบอยคอตไม่ซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๐๕) เพราะชาวอเมริกันปฏิบัติต่อชาวจีนในอเมริกันไม่ดี หรือการที่ชาวอินเดียและลูกศิษย์ตลอดจนผู้ติดตามคานธีไม่ซื้อสินค้าอังกฤษ เหล่านี้เป็นต้น

ประโยคตัวอย่าง

- Russia and China shunned the United States on Thursday by **boycotting** US-hosted talks on North East Asia security issues they also focused on North Korea’s nuclear program. (MOSNEWS.com, 22.09.2006)

เมื่อวันพฤหัสบดี รัสเซียและจีนไม่เห็นด้วยกับสหรัฐโดยได้ทำการบอยคอตการเป็นเจ้าภาพการเจรจาของสหรัฐกรณีด้านความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศเหล่านี้ได้มุ่งไปที่ประเด็นด้านโครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

นอกจาก Boycott หรือคว่ำบาตรแล้ว บางทียังมีการ “ปิดล้อม” ไม่ให้ผู้อื่นเข้าไปคบค้าสมาคม ไม่ให้ซื้อขาย ไม่ยอมให้ติดต่อด้วย การ “ปิดล้อม” บีบรัดด้วยวิธีการแทรกแซงเข้าไปในพฤติกรรมของผู้ที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์นั้น เรียกว่า “แซงก์ชั่น” ซึ่งมาจากคำว่า “Sanction” ที่แปลว่า การลงโทษ ทางบังคับ วิธีการบังคับ การอนุมัติ (และการ “คว่ำบาตร”)

ประโยคตัวอย่าง

- The 15 - member Security Council unanimously passed a resolution Saturday imposing new **sanction** on Iran because of its refusal to suspend its uranium-enrichment program. (CNN.com March 25, 2007)

สมาชิกสภาความมั่นคง 15 ประเทศได้ลงมติอย่างเป็นเอกฉันท์เมื่อวันเสาร์คว่ำบาตรอิหร่าน เนื่องจากยังยืนกรานปฏิเสธยุติกระบวนการเสริมสมรรถนะยูเรเนี่ยม

Martial law กฎอัยการศึก

จากกรณีที่ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ในช่วงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๗ ที่มีกลุ่มก่อความไม่สงบได้เข้าปล้นปืนในหน่วยทหารกองพันพัฒนาที่ ๔ จังหวัดนราธิวาส และเกิดเหตุการณ์ ความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลต้องสั่งการให้แม่ทัพภาคที่ ๔ ประกาศใช้กฎอัยการศึก ซึ่งตามประวัติศาสตร์ในอดีตของประเทศไทย จะพบว่าเมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหารแล้วจะมีการให้ใช้กฎอัยการศึกอยู่เสมอ ๆซึ่งอาจจะส่งผลต่อความรู้สึก ของนักประชาธิปไตยว่ากฎอัยการศึกเป็นเครื่องมือของระบอบเผด็จการแต่แท้จริงแล้วการประกาศใช้กฎอัยการศึกนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่จะช่วยสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะรักษาความมั่นคงของประเทศชาติเมื่อยามคับขัน

กฎอัยการศึกเป็นระบบกฎหมายที่มีต้นกำเนิดมาช้านานแล้ว สำหรับประเทศไทยเองได้มีการประกาศใช้กฎหมายเรื่องกฎอัยการศึกในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยตอนนั้นเราเรียกว่ากฎอัยการศึกรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๖ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการยกเลิกไปและตราขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมซึ่งเรียกว่า พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก และเหตุที่คนทั่ว ๆ ไปมักเรียกเพียงสั้น ๆ ว่ากฎอัยการศึกเนื่องมาจากตัวพระราชบัญญัติเองกำหนดให้เรียกกฎหมายฉบับนี้ว่ากฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ ทำให้คนส่วนใหญ่พากันเรียกพระราชบัญญัตินี้เพียงสั้น ๆ ว่า กฎอัยการศึก

จากสารานุกรมเสรีวิกิพีเดีย ได้ให้ความหมายไว้ว่า **กฎอัยการศึก**เป็นกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นไว้สำหรับประกาศใช้เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เช่น ในกรณีเกิดสงคราม การจลาจลในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจหน้าที่เหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระงับปราบปรามหรือรักษาความสงบเรียบร้อย กฎอัยการศึกเป็นกฎหมายที่ในเวลาปกติไม่ได้ใช้บังคับ โดยเมื่อจะใช้บังคับต้องประกาศ และกำหนดพื้นที่ที่จะใช้บังคับ

สำหรับการใช้กฎอัยการศึกในต่างประเทศนั้น มีใช้กันหลายประเทศ ซึ่งกฎอัยการศึกมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Martial Law ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างกฎอัยการศึกที่ใช้ในต่างประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาเกิดมาจากแนวความคิดของกฎหมายแองโกลอเมริกัน ซึ่งพัฒนามาจากประสบการณ์สงครามกลางเมืองของสหรัฐ และการก่อกบฏที่รัฐโรดไอแลนด์เมื่อปี ค.ศ. ๒๓๘๕ ซึ่งเป็นการก่อความไม่สงบของกรรมกร และการประกาศใช้กฎอัยการศึกในสหรัฐที่มีการบันทึกไว้อย่างชัดเจนคือกรณีการใช้กฎอัยการศึกในรัฐฮาวาย หลังจากที่ฐานทัพเรือของสหรัฐที่อ่าวเพิร์ล ฮาเบอร์ รัฐฮาวาย ถูกกองทัพญี่ปุ่นโจมตีทำให้สหรัฐออกกฎอัยการศึกมาบังคับใช้ในช่วงนั้นเป็นต้น

สำหรับประเทศไทยแล้วการประกาศใช้กฎอัยการศึกก็เพื่อให้บ้านเมืองอยู่ในความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากภัยอันตรายอันอาจจะเกิดขึ้นกับประเทศชาติและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอันตรายที่จะเกิดต่อชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองผู้บริสุทธิ์โดยมีมาตรการที่เห็นได้ชัดเจนดังนี้ คือ การประกาศภาวะฉุกเฉิน การเตรียมพร้อมของฝ่ายทหารเพื่อที่จะระงับความวุ่นวายหรือการก่อการจลาจลทั้งหลายทั้งปวง การห้ามประชาชนออกนอกบ้านในยามวิกาล การห้ามชุมนุมหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองเกินกว่าห้าคน การจับบุคคลหรือค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายศาล การห้ามมิให้พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมการเมืองหรือจดทะเบียนพรรคการเมือง เป็นต้น

ตัวอย่างประโยค

- In many countries **martial law** imposes particular rules, one of which is curfew**.**

มาตรการห้ามออกจากเคหะสถานในเวลาที่กำหนดเป็นหนึ่งในกฎอัยการศึกที่หลายๆ ประเทศ ประกาศบังคับใช้

- **Martial law** can also be declared in cases of major natural disasters.

ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติร้ายแรงสามารถประกาศใช้กฎอัยการศึกได้

State of emergency พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉิน

โดยที่กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้มีการบังคับใช้มาเป็นเวลานานแล้ว แต่บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว และเนื่องจากที่ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้น จนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศรวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุขและราชการในรูปแบบปกติได้

ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินที่ให้ไว้เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ได้ให้ความหมายไว้ว่า **สถานการณ์ฉุกเฉิน**เป็นสถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงครามซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติการปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องปัดหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ เมื่อ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ท่ามกลางเสียงท้วงติงจากหลายฝ่าย ที่เกรงว่าจะถูกต่างชาติมองว่าไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในประเด็นสำคัญ เช่นการห้ามชุมนุม การห้ามเสนอข่าว เป็นต้น

นอกจากนี้สารานุกรมเสรีวิกิพีเดียได้ให้ความหมายไว้ว่า <u>สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่เรียกว่าภาวะฉุกเฉิน เป็นการประกาศของรัฐบาลที่อาจหยุดการทำหน้าที่บางอย่างของรัฐบาล หรือเตือนให้พลเมืองเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงหรือสั่งการให้หน่วยงานส่วนราชการเตรียมวางแผนรับมือกับเหตุฉุกเฉิน</u> สามารถใช้เป็นเหตุผลในการจำกัดเสรีภาพของพลเมือง

ตัวอย่างประโยค

- The President called off the **state of emergency** on March 3, 2006

ประธานาธิบดีประกาศยกเลิกการใช้พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๙

- Bangladesh President Tajuddin Ahmed had announced a **state of emergency** and a curfew in the country.

ประธานาธิบดีตาญุดดีน อะหมัด แห่งบังคลาเทศ ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและประกาศ ห้ามออกจากเคหะสถานภายในเวลาที่กำหนด (เคอร์ฟิวส์)

ที่ปรึกษา

นายสมพล วนิคพันธุ์

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รองศาสตราจารย์พรสม ศิริสัมพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักภาษาต่างประเทศ

นางสาวรัชนี เอี่ยมประภาส

รักษาการผู้อำนวยการกลุ่มงานภาษาอังกฤษ

ผู้จัดทำคำศัพท์

นายวีระกาญจน์ กนกกมเลศ

นางสาวพันขวัญ มิ่งขวัญ

กลุ่มงานภาษาอังกฤษ

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ฉบับวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

นิตยสารสกุลไทย ฉบับที่ ๒๔๕๖ ปีที่ ๔๘ ประจำวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔

พจนานุกรมศัพท์พุทธศาสตร์ฉบับ ประมวลศัพท์, พระธรรมปิฎก พระราชวรมุนี
(ประยุทธ์ ปยุตโต)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๘

กฎเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

ประกาศกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ ลงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๕๗

www. pocnara.go.th

www.wigi.com

http://news.bbc.co.uk

http//th.wikipedia.org